

variari vel etiam cessare penitus potest per læsionem aliamve affectionem organi. Ex eo quod organica læsio ad intellectus et rationis perturbationem in amentia influat, perperam concludunt materialistæ adversus animæ humanæ materialitatem.

Altera causa amentia sita est in vehementioribus animæ motibus. Idque patet primo experientia: multos enim novimus in amentiam, sive breviorē sive diuturnam, incidisse ex intensio aliquo affectu tristitiæ, timoris, amoris, gaudii... Ratio autem idipsum persuadet; nam quæ multum nos afficiunt, phantasie aciem obnubilant, ut objectum in suo sincero lumine veritatis nequeat exhibere, sed augeat, vel minuat, aut etiam penitus illius conditionem commutat: hinc tanta varietas iudicandi pro varietate personarum et affectuum, quibus illæ permoventur.

Cogitaveram hic disputationem de appetitu ac voluntate adjicere; verum quoniam volumen hoc jam ultra modum excrevit, hæc simul cum cæteris ad animam et compositum humanum spectantibus questionibus, in alio volumine tractandas relinquimus, si vitam nobis et auxilium Deus tribuere dignabitur, cui honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Altera causa
amentia
in vehementiori
animæ motu
sita est.

INDEX RERUM

(NUMERUS PAGINAM DESIGNAT).

Absens objectum quid 600, et utrum percipi a sensu possit 600 seqq., 603 seqq.

Abstractiva cognitio et intuitiva 203 seqq. Utrum cognitio abstractiva et intuitiva differant essentialiter 210. Utrum eadem notitia possit esse intuitiva et abstractiva 211.

Accidentia utrum prius cognoscantur, quam substantia 844 seqq., 855, 857 seqq. Intellectus cognitio ad accidentia ita terminatur, ut simul subiectum eorum confuse apprehendat 848; conceptus tamen distinctus substantiæ, ut subjecti sustentantis, et accidentis, ut actus inherens, discursus et ratiocinationem vindicat 849. Accidentia manducunt nos ad cognitionem substantiæ 851.

Actus et potentiæ cur dicantur cognosci per species objecti 830. Actus intellectus quot sint 909 seqq. Tres actus intellectus ab una potentia procedunt 911. Actus suos anima quomodo cognoscat 825 seqq. Vide vocem *Anima*. Actuum nostrorum duplex cognitio, prima quod sunt, altera quid sunt; illa facilis, hæc operosior est et erroribus obnoxia 828. Actus intellectus alieni a nobis cognosci naturaliter non possunt, quamvis conjici interdum queant ex signis et effectibus 905, 906. Actus sensus interni et appetitus sensitivi, licet ab angelis

cognoscantur, a nobis tamen in aliis cognosci nequeunt 906.

Admiratio quid sit, difficile declaratur 126; undenam oriatur 126, 127. Est dos potentiæ rationalis 136, nec in Deum cadere potest 136; utrum cadere in Christum poterit 127. Quale debeat esse objectum admirationis 130 seqq., et quinam actus in ea continentur 133. Admiratio subaudit quidem actum iudicii, formaliter tamen in actu voluntatis sita esse videtur 133 seqq. Definitio admirationis 134. Admiratio non postulet potentiam specialem distinctam ab intellectu et voluntate 141.

Æstimativa quid sit 737, inest brutis 737, et cur 738, 739; organum ejus 738. Utrum dentur in ea species 739, et quænam illarum causa 740. Æstimativa datur etiam in homine, in quo tamen *cogitativa* ac peculiarem dignitatem sortitur 742. Vide vocem *Cogitativa*.

Agraphia et Aphasía 760.

Alienatio mentalis. Vide sequentem vocem.

Amentia quid, et quot ejus genera 1176. In quo sita sit perturbatio rationis, quam importat amentia 1177. Amentia est verus animi morbus, et quis ejus radix 1179. Amentia est affectio spectans ad humanum compositum, ejus character est animi impotentia 1180, nec in eo reponenda

est quod amens in se reflectere nequeat 118. Cause amentie 118.

Angeli quomodo a nobis cognoscantur 799, 800 seqq., 813 seqq. Quidditas angelorum perfecte a nobis in hac vita cognosci nequit, sed solum quoad communia quedam predicata 800 seqq. Angeli iudicium quale sit 910; angeli circa objecta sibi propria et proportionata simul apprehendunt, et iudicant 913. Angeli possunt quidem actus sensus interni et appetitus sensitivi naturaliter cognoscere 906, non tamen secreta cordium seu actus intellectus et voluntatis 805. Quo pacto angeli corpora assumant 1172.

Anima quomodo seipsam cognoscat in hac vita 810 seqq., nempe non cognoscit se per suam essentiam 820 seqq., sed per actus suos, atque adeo per species alienas 822, 823 seqq., 832 seqq. De anima duo cognosci ab unoquoque possunt, quod est seu existit, et quid est; prima istarum cognitionum facilis est, et quo pacto fiat 822, altera vero difficilior 822, 823. Cur dicatur anima se cognoscere per alienas species 824, et quo sensu dici possit seipsam cognoscere cognitione habituali 824. Actus quoque suos anima non cognoscit directe per eorum essentiam, sed relictæ atque indirecte ac per alienas species, videlicet per species objecti 825 seqq. Utrum ad actus suarum potentiarum cognoscendos egeat anima specie 828 seqq. Animæ substantia sola est subiectum cognitionis et appetitionis immaterialis 163, 165.

Anselmus (S.) ab ontologismi calumnia vindicatus 1075.

Anthropologia quo pacto se habeat respectu *Psychologiae superioris* 3.

Anthropologorum recentiorum errores unde proficiscantur 3, 4.

Appetitus quid 109. Præter naturalem datur duplex appetitus elicitus,

animalis vel sensitivus et rationalis 109. Appetitus animalis vocatur sensualitas in sensu vocis latiori 111, estque organicus vel materialis 118; appetitus vero rationalis nomen habet voluntatis 112, et est spiritualis vel immaterialis 118. Vide vocem *Voluntas*. Varia discrimina inter utrumque appetitum 118.

Apprehensio simplex quid et quotuplex 912; apprehensiones suasivæ et non suasivæ, quarum priores dici queunt iudicia virtualia 912. Apprehensionis simplicis objectum potest esse incomplexum et complexum 912. An et quatenus simplex apprehensio in nobis præcedat semper iudicium saltem in cognitionibus naturalibus 912 seqq., et 914. Apprehensio utrum efficienter influat in iudicium 916, et an apprehensio attingere queat ipsam copulam alicujus enuntiationis 917. Apprehensio sola consequentiæ non sufficit ad constituendum discursum 952.

Assensus et dissensus quo pacto dicantur de intellectu et voluntate 925.

Assimilationis theoria circa cognitionem quenam dicatur a recentioribus 552.

Associatio imaginum vel idearum quid, et unde proveniat 732 seqq.; inest quoque brutis 737.

Attentio quid importet 306.

Auditus quid, ejusque multiplex objectum 677 et organum breviter descriptum 678; objectum auditus est sonus 680. Vide hanc vocem. Auditus visu tactuque utilior ad assequendam scientiam via discipline 635, exceditur tamen ab illis in via inventionis 636. Specierum in auditu necessitas 683. Auditio quomodo peragatur 679.

Augustinus (S.) ab ontologismi crimine vindicatus 1070 seqq.

Avicennæ sententia circa intelligibilem specierum corruptibilitatem 375,

circa efficientem causam specierum intelligibilem 457 et circa memoriam intellectualem 956.

Bonaventura (S.) ontologismi falsissime accusatus a recentioribus 1078 seqq.

Caput cur studendo defatigetur 30, 36.

Carnes molles, docente Aristotele, juvant ad intellectionem 636.

Cartesius et **Cartesiani**. Cartesii opinio docentis cognitionem esse essentiam animæ 144 seqq. refutatur 151 seqq.; quid nomine cogitationis intelligatur a cartesians 145. Cartesii doctrina contententis iudicium esse actum voluntatis excluditur 922 seqq. Cartesii et cartesianorum idæ innatæ 687 seqq. Cartesiani cognitionem intellectualem non satis a sensitiva distinguunt 791.

Causæ doloris multe, sed cænes generatim revocari possunt ad aliquam corporis læsionem vel intemperiem, potissimum in tactu 783. Cause specierum intentionalium: vide hanc vocem. Cause somni 1124 seqq. et somniorum 1128 seqq.

Cerebrum utrum sit organum intellectus 21, 22, 27 seqq. Utrum intelligentiam proportionem servet cum volumine, pondere ac forma cerebri, etc. 41 seqq. Utrum in serie animalium perfectio instinetus et cognitionis servet proportionem cum evolutione cerebri eorundem 55 seqq.

Cerebrali motuum reflexorum doctrina ineptissime a materialistis obijcitur contra intellectus spiritualitatem 63.

Cogitatio quid secundum cartesianos 145, et secundum rei veritatem 974.

Cogitativa quid 142, et cur vocetur a veteribus *intellectus passivus* et

ratio particularis 742. Cogitativa secundum aliquos percipit etiam rationem individua substantiæ, aliis tamen repugnantibus 743. Alii multi cogitative tribuunt etiam collationem et discursum quemdam ex particularibus 744, cæteri vero nolunt tam præstantem actum potentie sensitive largiri 745; iudicium Auctoris de hac controversia 747 seqq.

Cognitio quid 143, in quæ tria distinguenda sunt, subiectum, objectum et ipse formalis actus cognitionis 145. Utrum cognitio sit accidens subiecti cognoscentis, an vero essentia ipsa vel attributum ejus essentialia 141. Cognitio actualis re differt a potentia cognoscitiva 153, estque actus accidentaliter objectum aliquod animæ manifestans 153; non tamen est accidens modale, sed absolutum 162. Cognitionis descriptio 173; cognitio recensetur inter functiones relationis et inter actus intentionales 173, 174, estque vitalis quedam objecti similitudo, et ejus ratione ipsam quoque subiectum cognosens assimilatur objecto, et fit idem quodammodo cum ipso 174, seqq. Cognitio utrum consistat in mere passiva speciei vel actus cujuslibet receptione 384 seqq. Cognitio est actus realiter distinctus a specie impressa 414. Cognitio procedit ex potentia et specie tanquam ex adequato et integro principio 422 seqq.; quantum formalitas tribuenda sit in cognitione activitati speciei, et quantum activitati potentie 426. Cognitio non est passio proprie dicta, sed solum in lato quodam sensu, et importat perfectionem subiecti 196. Cognitio immediata quodnam medium excludat 260. Cognitio sensitiva 524 seqq. et intellectiva 791 seqq. Vide voces *Sensus* et *Sensatio*, *Intellectus* et *Intellectio*. Cognitio perfectissima Deo asserenda est rerum omnium 109.

Cognitiones dicuntur specificari ex objecto ratione speciei vel concursus objectivi 428. Errores præcipui circa cognitionem brevier enumerantur, et excluduntur 198. Utrum cognitio sit qualitas aliqua media actione producta 295 seqq.

Cognitionis divisiones: in organicam seu sensitivam et inorganicam seu intellectivam 201, in naturalem et supernaturalem, speculativam et practicam, directam et reflexam, immediatam et mediatam vel discursivam, etc. 202, in experimentalem et scientificam 202, in intuitivam (vide vocem *Intuitiva*) et abstractivam 203, in quidditativam (vide vocem *Quidditativa*) 214 seqq., comprehensivam 217 seqq., ubi variae opiniones enumerantur circa comprehensivam notitiam 217.

Cognitionis principium et subjectum, utrum aliquam immaterialitatem habere debeat 217 seqq. Cfr. vox *Immaterialitas*. Quodnam sit cognitionis subjectum 164 seqq.

Cognitionis terminus. Utrum in omni cognitione terminus aliquis internus producat, qui verbum vel species expressa dicitur 233 seqq. Vide vocem *Verbum*.

Cognitionis valor objectivus a quibus negetur 221 seqq. Vide vocem *Criticismus*. Cognitionum nostrarum valor objectivus indemonstrabilis quidem est 224, sed non indiget demonstratione 225 seqq. Systema negantium vel ambigentium valorem objectivum interna laborat contradictione 226, et ad absurda consecraria adducit 227.

Cognoscens ratione cognitionis fit unum quodammodo cum re cognita 179. Cognitum est in cognoscente non secundum esse reale sed secundum intentionale 186 seqq. Cognoscencia in eo distinguuntur a non

cognoscentibus, quod præter suam propriam, forma quoque aliarum rerum suscipere queant secundum esse intentionale 195. Cognoscentium et cognitionis gradus eo est magis minusve perfectus, quo subjectum: majori minorive polleat immaterialitate 322 seqq.

Color quid est Aristoteles 695; colores veri et apparentes ex veterum opinione 695. Cfr. pag. 571. Utrum color realiter differat a luce 695 seqq. Color formalis et fundamentalis 700. Utrum color sit qualitas perenniter inherens corporibus 702 seqq. Phantasmata cur se habere dicuntur respectu intellectus, sicut colores respectu visus 74; discrimen inter colores respectu visus et inter phantasmata respectu intellectus 75.

Complexio bona juvat, docente Aristotele, ad intellectum 636.

Compositio mentalis, quam importat iudicium, non est compositio terminorum mere apprehensa, sed effecta per mentem 918, unde intelligitur, cur iudicium sit affirmatio vel negatio, assensus vel dissensus 930.

Compositum ex anima et corpore est subjectum cognitionis materialis seu sensationis 105.

Conceptio vocatur a veteribus pro eodem ac verbum, eaque datur in omni cognitione intellectuali creata, saltem si visionem beatificam excipias 241, 242 seqq. Vide vocem *Verbum*.

Conceptus communis et proprius quid 838. Conceptus potest esse proprius, quin sit quidditativus 871.

Conclusio formaliter attingit præmissas 953, et essentialiter differt suo modo tendendi a quocumque iudicio immediato 953.

Concursus objectivus ad cognitionem necessarius 332 seqq.

Condillaci sensismus descriptus 983, et prolignatus 984, ejus absurda similitudo statuae pedetentim acquirentis varius sensus 984.

Conscientia duplex distingui potest, psychologica et moralis 963; quid psychologica 964, et cur ejus speciatim non meminerint veteres 963, 967; objectum conscientie 964, ad quam spectat etiam cognitio propriæ personalitatis 965, quantumvis id insane ab Herberto Spencer negetur 965. An conscientia ista distinguatur ab intellectu 966; et quo pacto fieri queat, ut conscientie testimonium, non raro ad oppositas, atque adeo falsas opiniones tuendas invocetur 967. Conscientia spontanea et libera, directa et reflexa 968. Sensus intimus an idem sit cum conscientia 968. Conscientia moralis quid 968: est proxima morum regula 969.

Consultatio vel **Consilium** quid 972.

Corpus suum homo percipit ope potissimum sensus communis 774.

Conversio vel reflexio ad phantasmata quid sit 875.

Cousini Victoris ontologismus describitur 1086, et refutatur 1091.

Craniologia et **Cranioscopia**. Argumentum ex illa petitum contra intellectus spiritualitatem exploditur 60.

Criticismus Kantii describitur 221 seqq., et rejicitur 224 seqq.

Deliberatio quid 974.

Delirium quid 1175.

Dementia. Vide vocem *Amentia*.

Dependia a materia quotuplex 25; dependia intellectus a sensu qualis 70 seqq., et quanta 96 seqq. Non quælibet dependia a materia officit intellectus spiritualitati, sed tantum intrinseca 25, 32.

Deus quamvis potest a nobis in hac vita cognosci aliquo modo naturaliter 801, non tamen quidditative 801 seqq.,

et 215, nec intuitiva 1054 seqq. Deo asserenda est omnium rerum perfectissima cognitio 107, eaque non est simplex apprehensio, sed plenissimum iudicium absque ulla tamen compositione 912, 920.

Diaphana vel translucida objecta 693.

Dicere et dictio quid sit 258. Dicere et intelligere quo pacto se habeant inter se 285, 314, et quomodo distinguantur 314 seqq.

Difficultas Psychologiæ superioris 2. **Dignitas** ejusdem Psychologiæ 1.

Discursus sive proprius sive improprius quid 951; arguit imbecillitatem ingenii humani 952, non consistit in sola consequentia apprehensione 952, et essentialiter importat plures actus 952. In discursu conclusio formaliter attingit præmissas 953, et differt suo modo tendendi a quocumque iudicio immediato, unde colligitur essentialia discrimen inter secundam et tertiam operationem mentis 953. Utrum in discursu producat verbum distinctum a verbo a cæteris duabus mentis operationibus 955.

Dissensus et assensus quo pacto dicantur de intellectu et voluntate 925.

Dolor et voluptas quid 781 seqq.: dari potest etiam in parte intellectiva 782, sed hic præcipue agit de dolore ac voluptate corporis. Tria in dolore sensibilibus notanda 783. Cause doloris corporis multe sunt, sed generatim revocantur omnes ad aliquam corporis læsionem vel intemperiem, potissimum in tactu 783. Objectum doloris spiritualis quale sit 784. Dolor deinde requirit sensationem vel perceptionem rei nocumentum afferentis, et qualis ea sit 785. Tertio dolor importat displicentiam averisionemve in appetitu 785. Utrum dolor formaliter consistat in perceptione objecti nocumentum afferentis, an vero potius in appetitu displicentia; ac proinde quodnam sit

subjectum doloris, cognoscitivane potentia, an appetitiva 786 seqq. Definitio doloris 790.

Errores præcipui circa cognitionem enumerantur et refelluntur 108.

Ens est objectum adequatum vel terminativum intellectus nostri 703 seqq. Ens communissimum quo pacto sit primum cognitum ab intellectu nostro in hac vita 802 seqq.

Entoptica phenomena 538.

Extasis: an in ea detur libertas 1146.

Externi sensus. Vide vocem *Sensus*.

Fenelonis, episcopi cameracensis ontologismus 1085, 1091.

Fletus quid, et quos actus complectatur 140: causa fletus 141; fletus non vindicat facultatem distinctam ab intellectu, voluntate ac potentia motiva 141.

Formæ separatæ vel angeli quomodo cognoscantur a nobis ex Platonis sententia 800. Vide vocem *Angeli*.

Futura alia sunt necessaria, alia contingentia 809, et horum varia genera et gradus 809; duplex modus cognoscendi futura, in seipsis et in eorum causis 900. Futura necessaria certo cognosci possunt in suis causis a nostro intellectu 900; futura vero contingentia quæ a libero arbitrio pendent, certo cognosci nequeunt in suis causis 901, quamvis interdum probabiliter conciantur 902. Futura in seipsis nullatenus cognosci possunt a nostro intellectu 903, possunt tamen revelari a Deo 904.

Giobertii Vincentii ontologismus describitur 1101, et refutatur 1103 seqq.

Gustus quid 670: ejus necessitas, organum 670, et objectum 672: an egeat speciebus 673.

Habitus anima non cognoscit immediate per seipsos, sed per actus, ad quos inclinant 831 et 835: quo sensu dicantur a S. Thoma cognosci per seipsos et per præsentiam suam 836. Quid sit cognoscere in *habitu* 936.

Hallucinatio quid 1166, et quid inter eam et illusionem intersit 1167. Hallucinatio simplex et completa 1167; dari potest in variis sensibus 1167. Quænam sit causa hallucinationum 1167. Discrimen inter hallucinationes et Sanctorum visiones: ubi corrumpitur impia temeritas quorundam Physiologorum 1170. hallucinationes cum præternaturalibus visionibus confunduntur.

Idea quid 975: intelligi potest idea nomine verbum vel species expressa, quæ datur in omni creata intellectio- ne, saltem si visionem beatificam excipias 241, 242. Vide vocem *Verbum*. Idea nomine quid intellexerit Kantius 1014. Idearum origo 975 seqq. Idearum innatarum varia systemata descripta et rejecta 986 seqq. Idea innatæ Cartesii et cartesianorum 987 seqq., Leibnitzii et leibnizianorum 988 seqq., Antonii Rosminii 992 seqq. et 998 seqq.

Idealismus transcendentalis describitur 221 seqq. et refutatur 224 seqq.

Illuminata objecta et luminosa 693.

Imaginatio 721, 723. Vide vocem *Phantasia*.

Imago. Imaginum vel idearum associatio quid et unde proveniat 732 seqq. Cfr. pag. 1150; inest quoque brutis 737. Imaginum, quas vocant *consecutivas*, vel persistentiæ imaginum phenomena 609.

Immaterialitas et **Immateriale.** Immateriale quid sibi velit 19. Immaterialitas est radix cognitionis et quo sensu 324. Repugnat immaterialis

substantia, quæ cognoscendi virtute caret 324; quo vero subjectum cognoscens majorem habeat immaterialitatem, eo perfectiorem cognitionis gradum obtinet 322.

In alio esse aliquid potest tripliciter, secundum esse naturale, virtualiter et intentionaliter 188.

Indirecte cognoscere intellectum singularia quid sibi velit 875.

Indivisibile objectum utrum sensu percipi queat 613 et 619 seqq. et 624.

Infinita utrum cognosci possint a nobis 906.

Insensatæ rationes quænam dicte sint a veteribus 737.

Intellectio non satis a sensatione discernitur a cartesianis 791. Intellectio perperam existimata est a Condillaco sensatio quædam transformata 12. Intellectio, cæteris paribus perfectior minusve perfecta est pro dispositione ac perfectione organorum 38; cur fiat in capite 36, nec ulla potest haberi naturaliter in hac vita sine comite phantasmate 37 et 70, 98 et 100, et cur hæc organo cesset intellectio 35, 59. Utrum post primam intellectio- nem objectum exhibentem ut ens reliqua prædicata ipsius debeant cognosci secundum ordinem universalitatis 804. Intellectio cur vocetur actio grammaticalis vel etiam metaphysica 283, 299, et cur dicatur operatio potius, quam actio 284. Intellectio vel cognitio utrum sit qualitas media aliqua actione distincta producta 295 seqq. Utrum intellectio creata posset a Deo solo produci vel etiam in alieno subjecto poni 308 seqq. Intellectio autem in alieno subjecto posita non denominaret illud intelligens 310, secus ac intellectio a solo Deo producta in proprio subjecto 310. Intellectio pure extrinsecus impressa non potest esse vitalis 312. Vide vocem *Cognitio*. Ad intellectionem, docente Aristotele,

juvant molles carnes et bona complexio 636.

Intellectus existentiam quinam negent 6, 7: ea tamen probatur 9 seqq. Intellectus nomine quid a veteribus significaretur 13. Existit potentia cognoscitiva sensibus præstantior 9, quæ recte intellectus vocatur 13. Intellectus utrum sit facultas organica 19 seqq., et utrum servet proportionem cum volumine, pondere, forma, etc., cerebri 41 seqq. Intellectus noster nequit in hac vite operari sine aliqua dependentia a materia et organo 70, et qualis 70 quantaque sit ea dependentia 96. Nihilominus intellectus est potentia immaterialis vel organica vel spiritalis 77 seqq.; dependet autem extrinsecus a materia vel organo, ratione sensuum, ac potissimum imaginationis, quibus eget ad operandum, ideoque dicitur dependere inchoative 73, concomitanter et remote vel mediate 74, ac tamquam ab objecto 74 et 25, 26, 74. Differentie inter intellectum et sensum varia 94. In intellectu res materiales habent esse immateriale, ac proinde nobilissimum in seipsis 104. Intellectus noster initio se habet instar tabulæ ræ, in qua nihil est scriptum 461. Quid intellectus in potentia, in actu vel adeptus et in habitu 497 et 98. Duplex intellectus, agens et possibilis 496: quid agens, et cur dicatur *facere omnia* 496; quid possibilis qui dicitur *fieri omnia*, et per se esse tamquam tabula ræsa 497. Utrum re distinguatur intellectus agens a possibili 503, et uter nobilior 509. Intellectus passivus vocatur cogitativa homini 742.

Intellectus agens non est intelligentia separata 472, nec substantia 499, sed virtus vel accidentalis potentia animæ 500: comparatur arti et luminari 498, non est confundendus cum

habitu principiorum 499. *Attributa intellectus agentis* 510, et quo sensu dicatur semper esse in actu 511. *Intellectus agens non intelligit*, sed tantum producit speciem intelligibilem 512. Cfr. 522, 523 in nota. *Intellectus agentis varia munera* 511: primum est *illuminare vel illustrare phantasmata*, et quo sensu id intelligendum 512 seqq.; alterum est *abstrahere speciem a phantasmatibus* 510; tertium *facere intelligibilia in actu* 520; quartum *facere evidentium principiorum* 520; quintum *confortare intellectum possibilem* 521. Hæc tamen diversa munera non videntur se differre 523. Quid dicendum de aliis muneribus interdum a S. Thoma assignatis 522, 523 in nota. *Intellectus agens ad efficiendas species requirit concursum phantasmatis* 482 seqq., eumque instrumentalem 487 seqq.

Intellectus possibilis objectum adequatum vel terminativum est *ens*, vel etiam *rerum* 793 seqq.; non tamen omnia cognoscit eodem modo 795. *Intellectus noster in hac vita quomodo cognoscat Deum* 799, 801 seqq., 804 seqq.; et angelos 799, 809 seqq., et 813 seqq.; et animam et seipsum suosque actus et potentias et habitus et substantiam quidditatemque rei materialis et sensibilis et accidentia, singularia et universalia. Vide has voces. *Intellectus noster substantiam materiam quidem cognoscit* 840, non tamen conceptu stricte proprio, qui sit absolutus et non connotativus ad proprietates 841 seqq. *Intellectus noster non cognoscit substantiam prout talem prius quam accidens* 846; ita tamen ejus cognitio terminatur ad accidentia, ut simul eorum subjectum modo confuso percipiatur 848, conceptus vero distinctus substantie ut subjecti sustentantis et accidentis ut actus inhzrentis non nisi discursu

habetur 849. *Intellectus nostri objectum proprium vel proportionatum in hac vita* 861 est quidditas rei materialis vel sensibilis 864 seqq., 867 seqq. *Singularia spiritualia possunt directe cognosci*, materialia vero quamvis cognoscantur conceptu proprio est distincto 871 seqq., non tamen directe, sed tantum indirecte seu per reflexionem conversionemve ad phantasmata 877 seqq. et 882 seqq. *Primum cognitum ab intellectu nostro in hac vita non potest esse singulare* 890, nec species specialissima, sed quidditas materialis vel sensibilis sub aliquo predicato maxime confuso, quale est *ens* 892 seqq. *Intellectus noster an cognoscere queat futura* 899 seqq., vel secreta cordium 904, et infinita 906, vel plura ut plura 897.

Intellectus possibilis actus. Vide vocem *Actus*.

Intellectus speculativus et practicus quid 870; qualis finis utriusque et utrum inter se differat 970, 971 seqq. *Intellectus speculativus extensione fit practicus* 971. *Intellectus principiorum* 973.

Intelligibiles a veteribus cur non esse dicantur res in seipsis, sed tantum per speciem 361.

Intelligentiæ separate vel angeli utrum sint causæ efficientes speciem intentionalem 458 et 472 seqq.

Intensionis et remissionis capaces sunt species impressæ 439, ac modus et causa hujusmodi intensionis ac remissionis 439.

Intentio quid 174.

Interni sensus. Vide vocem *Sensus*. **Intuitiva** cognitio est abstractiva 203 seqq.; utrum ad intuitivum requiratur actualis existentia objecti 207. *Utrum cognitio præteritorum vel futurorum in Deo possit dici intuitiva* 209, itemque cognitio referens res absentes ut præsentés, et cognitio

partis in toto 209. *Utrum cognitio intuitiva et abstractiva differant essentialiter* 210, et utrum eadem notitia possit esse intuitiva et abstractiva 211. *Quasnam cognitiones intuitivas habeamus in hac vita* 213. *Intuitivæ cognitiones speciali gaudent evidentiâ* 213, et quanta necessitate connectantur cum objecti præsentia 214. *Quid differat cognitio intuitiva a quidditativa* 214.

Judicium quid 918, et quibus vocetur nominibus 919 et 930. *Judicium duplex, formale vel signatum et virtuale vel exercitum* 527: *judicii virtuale nomen tribui potest etiam apprehensionibus suasivis* 912. *Judicium formale cur in nobis importet compositionem divisionemque terminorum, et præviâ simplicem apprehensionem subaudiat* 919 et 912 seqq.; *dependentia tamen ista judicii a præviâ simplici apprehensione non est essentialis* 914. *Judicium Dei et angeli quale* 920. *Judicium saltem implicite reflexionem quamdam importat et perceptionem identitatis vel discrepantiæ terminorum, quæ comparationem eorumdem requirit* 920 seqq. *Judicium est actus intellectus, non voluntatis* 922 seqq. *Compositio mentalis, quam judicium importat, non est compositio terminorum mere apprehensa, sed effecta per mentem ipsius judicantis* 928, unde intelligitur, cum judicium sit affirmatio vel negatio, assensus vel dissensus 930. *Utrum formalis actus judicii sit cognoscitivus* 930 seqq. *Judicium est actus cognoscitivus, quo intellectus formam, predicato expressam, perspicit inesse vel non inesse subjecto non utcumque, sed modo assertivo* 935 seqq., 936 seqq. *Diversa tendentia judicii affirmativi et negativi* 938. *Utrum judicium sit qualitas simplex,*

an vero composita 944 seqq. *Quo pacto mens ad judicandum determinetur* 950. *Judicium in somnio non potest esse perfectum* 1143. *Judicia synthetica a priori* 1011 rejecta 1016, 1017.

Kantii Emmanuelis criticismus describitur 221 seqq., et exploditur 224 seqq. *Ejusdem systema ratiocinativum de origine idearum expositum* 1040 seqq., et rejectum 1044 seqq. *Kantianæ categoriæ* 1013 refutatae 1015, itemque *judicia synthetica a priori* 1011 et 1016, 1017.

Laromigueri sensismus descriptus 985 et refutatus 986.

Leibnitzii opinio existimantis animam perenniter cogitare 147, refellitur 149 seqq. *Leibnitzii idææ innatæ* 688 seqq.

Libertas non datur in somnio 145.

Localizatio memoriæ 759.

Lockii sensismus 977 rejicitur 978 seqq.; ejusdem dubium circa possibilitatem materiæ cogitantis 99 seqq. *Lockiana qualitatatum corporearum divisio in primarias et secundarias* 553.

Loquela utrum ab homine per se inveniri potuerit 1040.

Lumen utrum habeat esse reale in medio, an vero solum intentionale 708. *Utrum species visuales sint aliquid distinctum a lumine* 708. *Aristotelica definitio luminis* 694. *Discrimen inter lumen et lucem* 694.

Luminosa objecta et *illuminata* 693. **Lux** utrum se differat a colore 695 seqq. *Lucis definitio et quodnam ejus subjectum* 695. *Lux non est substantia, sed realis qualitas* 692, 561 seqq.

Magisterium non est necessarium ad evolutionem mentis inchoandam 1034 seqq.; ad cognitionem tamen abstrasiorem veritatem majoremve in

scientiis progressum videtur moraliter necessarium 1039.

Malebranchii ontologismus descriptus 1083 seqq., et refutatus 1087 seqq. et 1093 seqq.

Materiales res habent in intellectu esse immateriale, ac proinde nobiliss quam in seipsis 194.

Materialismus descriptus 20 et reputatus 27 seqq. Materialismi a sensismo discrimen 976.

Materialistæ veteres 20 et recentiores 21. Materialistarum præpostera methodus 3. Materialistarum error describitur 20 seqq. Materialistæ nequeunt suam de natura intellectus doctrinam demonstrare 27; immo vero argumenta, quibus eam fulcire conantur, inania prorsus sunt 29 seqq.

Medium quotuplex, quo, sub quo, in quo, per quod et ex quo 259; quodnam ex istis excludatur a cognitione immediata 260.

Memoria quid, sive quatenus actus, sive quatenus potentia 955. Memoria duplex, intellectualis et sensitiva 751. Quid memoria sensitiva, et quo pacto distingui queat a phantasia 752. Memoria sensitiva tempestive apprehendit non abstracte, sed concrete 752. Memoria recordatur non solum objecta, sed etiam ipsas sensationes præteritas 752. Quidam interdum restringunt memoriam ad perceptionem rationum insensatarum, et quid dicendum de hac opinione 753. Memoria potest esse etiam ipsius oblivionis, et quo pacto 755. Memoria præcipue dotes felicitatis et tenacitatis, et undenam hæc pendet 756. Diversitas memoriæ in diversis hominibus, et in eodem homine respectu diversarum rerum et in diversis actibus 756. Ars conservandi et perficiendi memoriam 757. Memoriæ organum et localizatio 759. Memoriæ

phantasiæque utilitas et necessitas 762. Utrum detur memoria intellectualis 956 seqq. et 958 seqq. Memoria summi potest proprie et stricte ac minus stricte et proprie 956. Assertur memoria intellectualis, sive minus proprie 957, sive proprie sumpta 960 seqq. Ad actualem memoriam necesse est, ut species excitentur 958, et quo pacto illæ queant excitari 379, 732. Utrum memoria intellectiva sit potentia ab intellectu distincta 962.

Motuum cerebralium reflexorum doctrina ineptissime obicitur adversus intellectus immaterialitatem 63.

Negationes et privationes utrum a sensu attingi possint 605.

Objectivus valor cognitionum nostrarum indemonstrabilis est 224, nec eget demonstratione 225. Systema negantium vel etiam ambigentium objectivam realitatem cognitionum nostrarum interna contradictione laborat 226, et ad absurda consecraria adducit 227 seqq. Objectivus valor sensationum propugnatur 561 seqq.

Objectum quid: objectum adequatum vel terminativum vel extensionis et objectum inadæquatum, proportionatum, connaturale vel proprium 792 et 863. Quodnam sit intellectus nostri objectum, sive adequatum aut terminativum 793 seqq., sive proportionatum vel proprium 801 seqq. Objectum primo cognitum ab intellectu nostro in hac vita quodnam sit 887 seqq. Objecti concursus ad cognitionem prorsus necessarius 332 seqq. Objectum ut cum potentia concurrat ad actum cognitionis, oportet, ut intime cum illa conjungatur 357. Objectum sic a mente perceptum habet rationem non solum terminativi, sed etiam motivi 362. Objectum ratione speciei dicitur uniri cum potentia:

unde etiam dicitur interdum perfectio potentie 418. Objectum sensuum dicitur sensibile, quod quotuplex distinguatur 540. Vide vocem *Sensibile*. Cognitiones dicuntur specificari ex objecto ratione speciei vel concursus objectivi 428. Objectum hujus partis *Psychologiæ* I, utrum cognitionibus nostri objectum reale respondeat 220 seqq. Vide voc. *Objectivus valor*. Objecta luminosa et illuminata, diaphana vel translucida et opaca 693.

Oculus est organum visus 686, ejus descriptio ibid.: quinam usus et finis tot partium in oculo 688. Cur oculis non cernantur objecta inversa 690 et quo pacto in oculo corrigantur defectus opticorum instrumentorum 690. Oculis inest mira gratia et vis ad affectus animi significandos 691. Corripitur impia Helmholtzi audacia improbantis artificium humani oculi 691.

Olfactus quid 673 ejus organum 673 et objectum 674. An ageat speciebibus 676, et utrum olfactu percipiantur non solum particule odoriferae, verum etiam corpora, quibus insunt ille 674, 675.

Ontologismus 1046, varia ejus historia 1046 seqq. variaeque formae 1053. Ontologismus generatim sumptus exponitur 1049 seqq., et refellitur 1054 seqq., 1061 seqq. Ontologismus Giobertii descriptus 1101, et refutatus 1103, 1105 seqq. Ontologismus Malebranchii 1083 seqq., Felnelonis 1085, Victoris Cousini 1086 et aliorum exponitur, et refutatur 1087 seqq. et 1091 seqq. Ontologismus moderatus 1087 et 1092.

Opaca objecta et diaphana 693.

Organa sensuum externorum sunt sedes sensationis, non vero cerebrum 639 seqq., quamvis requiratur ad sensationem communicatio externi organi cum cerebro 646, 647, 652.

Cur laso vel diversimode affecto organo cesset operatio intellectus 35, et cur intellectio sit magis minusve perfecta pro dispositione ac perfectione organorum 38.

Origo idearum 975. Varia circa originem idearum systemata enumerantur et expanduntur 976 seqq.

Passivus intellectus dicta est a verbis cogitativa 742.

Persistentia imaginum 609.

Personalitas propria ope conscientie cognoscitur, quidquid in contrarium dicit Spencer 965.

Phenomena optptica 538 et imaginum consecutivarum 609.

Phantasia quid, sive minus proprie sive proprie sumpta 721, 722; minus ejus in brutis et in homine 723, et an distinguatur ab imaginatione 723. Discrimen inter phantasiam et sensum communem atque sensus externos 724. Imaginatio vel phantasia virtutem quandam abstractivam participat, non tamen talem, que universale possit efficere vel cognoscere 724. Existentia phantasiæ probatur 725; magna vis imaginationis vel phantasiæ 725; organum vero ejus est in cerebro 726. Species intentionales in phantasia 728, et cur ille non omnes actu existentes determinent intellectum ad cognitionem, sed sint sopitæ, et quo pacto excitentur 730 seqq. Phantasiæ memoriæque utilitas et necessitas 762, illius abusus et vitia nisi coerceretur 1179.

Phantasmatism nomine quid veniat, cum dicitur intellectus agens ex illo abstrahere species intelligibiles 482. Phantasmatæ cur dicantur se habere respectu intellectus, sicut colores respectu visus, vel etiam sicut objectum vel sicut sensibile respectu sensus 74 et 489; discrimen inter colores respectu visus et phantasmatæ respectu

intellectus 75. Quo sensu dicantur a Scholasticis illuminari vel illustrari ab intellectu agente 512 seqq. Concurrunt cum intellectu agente tamquam instrumenta ad productionem speciei intelligibilis 483, 487 seqq. Cur nulla sit intellectio in hac vita sine phantasmate 70, 98 seqq., et cur dicatur intellectus intelligere speculando phantasmata, vel convertendo se ad phantasmata 74.

Phrenologia et **Physiognomie** placita non evertunt spiritualitatem intellectus 60.

Platonis sententia circa ideas innatas 454, et circa cognitionem angelorum, vel formarum separatarum 800.

Plura ut plura utrum cognosci simul possint a nostro intellectu 907.

Pons. Vana sollicitudo cortesiarum in quaerendo ponte, quo mens a se ipsa ad res externas percipiendas transeat 361. Varii pontes huiusmodi recentioribus excogitati ad vitandum purum subjectivismum 581.

Positivistarum methodus præposita 3.

Potentia cognoscitiva utrum sit se sola principium adequatum cognitionis absque concursu objectivo vel specie impressa 328. Potentia cognoscitiva re differt ab actu cognitionis 153, et utrum sit subjectum cognitionis actum in se recipiens, an vero sola anima 163. Potentia formaliter cognoscitiva utrum sit mere passiva, an vero activa 384 seqq. Quamvis quevis potentia vel virtus cognoscitiva et activum et passivum concurrunt in cognitionem præstet, simpliciter tamen dicitur esse passiva 303 seqq. Quodnam genus passionis importet potentia cognoscitiva in actu cognitionis 394. In cognitione elicenda quænam formalitas tribuenda sit activitati potentie, et quænam activitati speciei 426. Utrum potentia

specie informata dicenda sit causa principalis, an vero instrumentalis 426. Potentie cur dicantur per actus et potentie et actus per species objecti 830, 831.

Præsentia utrum et quo pacto dici queat cognosci ab oculis 621.

Præterita quamvis cognosci a nobis in seipsis non possint, possunt tamen revelari a Deo 904.

Principium cognitionis utrum debeat habere aliquam immaterialitatem 317. Principium adequatum cognitionis non est sola potentia cognoscitiva 332.

Privationes utrum a sensu percipi queant 625.

Psychologia superioris objectum, dignitas, jucunditas, difficultas 1, 2.

Qualitatum corporum divisio in primarias et secundarias a Lockio invecata 553. Qualitates sensibiles non esse formaliter in corporibus, sed tantum virtualiter asserunt illi, qui negant objectivum inesse valorem sensationibus 550. Qualitates sensibiles inesse formaliter corporibus omnino tenendum est 584, que explicantur 485, et quo pacto agant in sensus, ut percipiuntur 587. Qualitates tactiles 658, utrum earum fundamentum sit impenetrabilitas. Vide vocem *Tactiles*.

Quidditas rei sensibilis vel materialis quo pacto cognoscatur a nobis in hac vita 837 seqq. Quidditas materialis vel sensibilis sub aliquo prædicato maxime communi, quale est *ens*, est objectum primo cognitum ab intellectu nostra in hac vita 832 seqq.

Quidditativa cognitio quid 214: quotuplici modo haberi queat 215. Deum in hac vita quidditative cognoscere nemo valet 215, 801 seqq. Utrum dari queat cognitio quidditativa Dei, quin sit simul intuitiva 216: quænam obiecta cognoscere quidditative possimus in hac vita 216.

Radius quid 693.

Raptus. Utrum in raptu cessent omnes cognoscitivæ operationes 107.

Ratio particularis dicitur cognitiva hominis 742. Ratio superior et inferior quid 954. Rationes insensate quæ 737. Rationi humane absolute necessaria non est revelatio vel traditio ad inchoandas cognitiones 1023 seqq. etiam ordinis moralis et religiosi 1025; quamvis utique valde conveniens, immo et moraliter necessaria ad aliquam majorem harum evolutionem 1027.

Ratiocinium non consistit in sola apprehensione consequentiæ 952. Cætera vide in voce *Discursu*.

Rationalismus transcendentalis Kantii descriptus 1010, et rejectus 1014.

Recipio. Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur 169.

Recordatio potest esse etiam ipsis oblivionis, et quo pacto 555.

Reflexe intellectum cognoscere singularia quid sibi velit 875. Reflexio fieri potest vel exercite vel signate 530. Motuum reflexorum cerebralium doctrina ineptissime obijcit contra intellectus immaterialitatem 63 seqq.

Relationis functiones 173.

Reminiscencia quid 754; est propria hominis 754.

Remissionis et intensionis capaces sunt species intentionales 439: modus et causa huiusmodi remissionis et intensionis 439.

Res create perfectius esse habent in Deo, quam in seipsis 195. Cura veteribus dicerentur res ex se non esse intelligibiles aut sensibiles, sed fieri tales per speciem 361. Res materiales habent esse immateriale, ac proinde nobilius, quam in seipsis 104.

Revelatio divina, quamvis absolute necessaria non est ad inchoandas cognitiones nostras 1023, nec etiam ad

veritates ordinis religiosi 1025, es tamen conveniens et moraliter necessaria 1027.

Risus quid et motus in eo intervenientes, causa 137 et objectum ejusdem 138. Utrum ad risum sufficiat sensitiva cognitio 139, et quo pacto exciteur 140. Definitio risus 140. Risus, fletus et admiratio non vindicant potentiam distinctam ab intellectu, voluntate ac potentia motiva 141.

Scholasticum systema de origine idearum 1109 seqq.

Secreta cordium per signa et effectus conjici queunt 904, certe autem cognosci naturaliter nequeunt 905, id quod de actibus quoque intellectus tendendum est 906. Actus autem sensus interni et appetitus sensitivi, quamvis ab angelis naturaliter cognoscuntur, a nobis tamen in aliis cognosci non possunt 906.

Sensatio non satis ab intellectione discernitur a cartesianis 791. Sensatio importat ordinem ac relationem ad potentiam sentientem et ad objectum perceptum 325; ac duplex in ea distinguendum momentum, passivum et activum 525. Sensationum, que vulgo externi sensibus tribuuntur, quænam sit sedes, cerebrumne an externa vel peripherica organa 638 seqq.

Sensibile in actu est sensus in actu 181. Sensibile est objectum sensuum, quod triplex distinguitur, proprium, commune 540 et per accidens 543 seqq.; probatur hæc sensibilibus divisio 546 seqq. Conditiones ad sensibile per accidens requisitæ 543. Discrimen inter triplex istud sensibile 544. Utrum sensibilia communia peculiarem aliquam speciem immitant 545 seqq. Sensibilia communia quo pacto percipiuntur visu 710. Sensibilibus propriorum realitas vel objectivitas externæ sensationis omnino

asserenda 584 seqq. Sensibilia propria sunt reapse actus vel formae reales accidentales, nempe qualitates, corporibus vere inhaerentes 588: quo pacto agunt in sensus, ut ab his percipiantur 587. Sensibiles non esse res ex sese, sed solum per speciem, cur dicerentur a veteribus 361.

Sensismus quid et ejus a materialismo discrimen 976. Sensismus Lockii 977 seqq., Condillaci 983 et Laromigueri 983. Sensismus favet materialismo 7.

Sensitivæ potentiae sunt in hac vita necessariae ad intelligendum, quo pacto per accidens 68, nec tanquam disponentes 69, sed tanquam representantes ac proponentes intellectui objectum 100. Vide *Sensus*.

Sensus ad quid dati sint homini 525. An sensus judicare valeant 527 seqq., vel reflectere in suum actum 530 seqq. Sensus utrum percipere queant absentia objecta 600 seqq., ubi quid veniat nomine objecti absentis 600: quamvis externis sensus non possint naturaliter percipere objectum absens 603, videntur tamen posse per divinam omnipotentiam 604 seqq.: nec possunt ullatenus objectum spirituale attingere 613, 615, 622, nec indivisibile naturaliter 610, licet possint per divinam virtutem 620, 624. Utrum sensus negationes et privationes percipere valeant 625. Sensus utrum vel quatenus referant objecta, prout sunt in seipsis 552 seqq.: refertur sententia negans sensibilia propria inesse corporibus eo pacto, quo a sensibus renuntiantur 552, et refutatur 561 seqq., 574 seqq., 584 seqq., 588 seqq. Variæ differentie inter sensum et intellectum 94.

Sensus externi quot 628 seqq. Comparatio sensuum externorum in claritate perceptionis et in certitudine objectivæ representationis 633, in

gradu perfectionis 634, in utilitate 635: comparatio sensuum hominis et belluæ 617.

Sensus interni admittendi 712, et quot distinguantur 713, et utrum inter varios sensus internos reales, an vero sola rationis distinctio detur 762 seqq.

Sensus communis quid 713: objectum ejus 714. Quid dicendum de distinctione a quibusdam invecata inter sensum communem et intimum 716. Datur in homine sensus communis, qui est continuatio quadam et complementum externorum 717. Organum sensus communis 720. Ope potissimum sensus communis percipit homo corpus suum 774.

Sensus fundamentalis quid, ad mentem recentiorum quorundam 771: rejicitur 774 seqq.

Sensus intimus 716, an idem sit cum conscientia 668.

Sermo est quidem utilissimus ad mentis evolutionem 1028, hæc tamen ab illo non pendet absolute in ullo veritatum naturalium genere 1032, nec habenda est ut conditio sine qua homo nequeat assequi distinctam ac certam moralium idearum notitiam vel expeditum usum rationis 1034. Utrum sermo poterit ab homine per se inveniri 1040.

Similitudo cognoscentis ad cognitum est conformitas quædam vitalis et expressa, non objectiva nec extrinsecus impressa 181, nec naturalis vel secundum esse rezele 182, sed intentionalis et secundum representationem 183.

Simplex apprehensio. Vide vocem *Apprehensio*.

Singularia materialia quomodo cognoscantur ab intellectu nostro in hac vita 869 seqq., utrum proprie ac distincte 870 seqq., utrum directe 487 seqq. utrum primo 887 seqq.

Singularitas per se non obstat intellectioni, unde singularia immaterialia possunt directe cognosci 869.

Somnambulismus describitur 1168: quo pacto in eo exerceri queat integra series actionum 1160 seqq. Cur somnambuli quædam objecta percipiunt, alia vero non 1163, et cur obliviscantur eorum, quæ in statu somni sibi acciderant 1164.

Somnium quid 1140: datur in eo actus sensus interni 1140 et appetitus sensitivi 1141, immo et intellectus ac voluntatis 1141. Apprehensio intellectualis potest in somnio esse melior, at iudicium naturaliter loquendo nunquam est perfectum, 1143, unde nec potest adesse plenus usus libertatis 1145. Varietas somniorum 1141: facta quædam mirabiliora 1142. Quanta somniorum frequentia et duratio 1147. Somniorum cause 1148, seq. q. Varia somniorum nomina et genera 1152 in nota. Somniorum divisio in divina vel celestia 1151, 1152, diabolica et naturalia 1151. Somniorum naturalium quædam dicuntur corporalia vel simpliciter naturalia, quædam animalia 1152, 1153. Quo pacto discerni queant somnia divina a diabolicis 1153. Utrum liceat somnia observare 1154. Difficile est generatim veram somniorum causam deprehendere, vel eiusdem futura conijcere 1156. Quo pacto somni status a statu vigiliæ discerni queat 1157.

Somnus quid 1121: characteres somni 1121. Utrum dari queat somnus absque somnio vel absque ulla prorsus cognitione 1122. Quo pacto somnus irrepit 1123: cause somnum sive captantes sive generantes 1124 seqq. Cause expurgandi e somno 1134. Quotuplex somnus 1134. Definitio somni et vigiliæ 1135. Descriptio quædam somni rejecta 1136.

Sonus quid et utrum sit mera vibratio, an vero qualitas distincta corporis sonori 680; et utrum permanens, an successiva 681. Quomodo sonus propagetur 681, et quodnam sit subiectum, in quo residet qualitas soni 682, et utrum deferatur ad aures secundum esse reale, an vero secundum esse intentionale 683. Soni tonus, intensitas et indoles peculiaris (timbre) unde proveniat 684. Cur soni quorundam instrumentorum dicantur voces 685.

Species propria quid 205. Species intentionalis, sive impressa sive expressa 328. Species non est simpliciter perfectior objecto, sed tantum secundum quid 470. Species est verus pons vel medium quo potentia cognoscitiva cum rebus externis communicat 361. Species intentionales quomodo cognoscat anima 831.

Species expressa 236, utrum detur in omni cognitione etiam sensitiva 233 seqq.: datur in omni intellectione creata, saltem si visionem beatificam excipias, de qua ad Theologos spectat agere 241 seqq. Vide vocem *Verbum*. In omni etiam cognitione sensitiva productur species expressa, sive *idolum* sive alio nomine appellatur 254 seqq., et 236, non tamen dicitur verbum 254.

Species impressa 328, 401, a quibus negata sit 329. Cfr. *Concursus objectivus*. Asserenda est species impressa cum communissima veterum sententia 336, 332 seqq., 357 seqq. Varia nomina speciei impressæ 329 in nota. Species impressa non est id quod primo cognoscitur, neque id in quo res alias intruamur, sed tantum id quo directe et immediate res ipsas percipimus 359. Specierum existentia ab adversariorum oppugnationibus vindicatur 363 seqq. Species impressa est qualitas quædam realis 403, unde

reijcitur veterum materialistarum opinio, cognitionem per idolorum quorundam deluxionem explicantium 404. Species impressa est similitudo quadam rerum cognoscendarum 409, non quidem entitativa neque secundum esse physicum, sed secundum esse representativum vel intentionale 410; et utrum sit similitudo formalis, an solum virtualis 411 seqq. Species impressa realiter distinguitur a cognitione 414. Species impressa potentiae cognoscitivae inhaeret tamquam accidens illius 415. Inter potentiam et speciem intercedit unio dumtaxat accidentalis 417, ratione cuius ipsum objectum dicitur uniri cum potentia et esse perfectio illius 418. Excluditur Cajetani sententia circa unionem speciei cum potentia 418 seqq. Species potentiam determinat, et complet ita, ut ex utraque unum integrum et adequatum cognoscendi principium coalescat 422 seqq. Quenam formalitas tribuenda sit in cognitione activitati speciei, et quenam activitati potentiae 426. Species itaque sub diverso respectu est principium formale et efficiens cognitionis 428. Ratione speciei et objectivi concursus cognitiones dicuntur specificari ab objecto 428. Species alia est intelligibilis, alia sensibilis 347, 349, 352. Specierum impressarum cause 441 seqq. Vide voces *Species intelligibilis* et *Species sensibilis*. Species sunt intensiois et remissionis capaces 439.

Species intelligibilis impressa admittenda 332, 352 et 362 seqq.; est spiritualis 406 et indivisibilis 431 et incorruptibilis 375 et 440. Species intelligibiles utrum etiam ad iudicium influant, ac determinant immediate 950. Species intelligibiles non semper actu influunt in cognitionem, et quo pacto excitentur, vel determinantur ad

influendum 376. Specierum intelligibilium varia genera distingui queunt ex multorum sententia 452. Quenam sit causa efficiens specierum intelligibilium 452 seqq. Nulle dantur innatae 454, 461 seqq. Ad producendas species intelligibiles admittenda est virtus quadam activa, cui nomen *intellectus agens* 472 seqq. Quaedam tamen species, nempe discursivae, videntur effici per operationem intellectus possibilis 854. Species intelligibilis cur recte dici queat semen objecti, licet non immediate ab eo producat 495. Utrum productio speciei intelligibilis sit actus vitalis 508.

Species sensibilis impressa admittenda 332, sive in sensibus externis saltem aliquibus 347, sive in internis 349 seqq. Species utrum dentur in tactu 667, in gustu 673, in olfactu 676, in auditu 683, in visu 707. Species in imaginatione vel phantasia 728, cur non semper determinant ad actuale cognitionem, sed sint sopitatae, et quo pacto excitentur 378, 730, 1148, seqq. Species sensibilis est organica et materialis 407; cur tamen dicatur a veteribus immaterialis et immaterialiter immutare potentiam 407 et 357. Species sensibilis est divisibilis non solum intensive 432, sed etiam subjective vel entitative, immo et probabilis etiam representative, quamvis plures aliter sentiant 434 seqq. Causa efficiens speciei sensibilis 441 seqq., sive in sensibus ternis 444, sive in internis 446. Causa specierum rememotivarum causa specierum in estimativa 750. Quo pacto possit Deus producere speciem ad percipiendum objectum indivisibiliter existens 620.

Species specialissima non est primo cognitum ab intellectu nostro in vita 892 seqq.

Spenceri (Herberti) opinio insana negantis posse a nobis propriam personalitatem cognosci 905 seqq.

Spirituale quid sibi velit 19. Sententia catholica circa spiritualitatem intellectus non excludit omnem quamcumque dependentiam ejusa materia, sed tantum intrinsecam ac tamquam ab organo 25, 32. Spirituale objectum utrum sensu percipi valeat 613, 615, 622.

Subjectum cognitionis quodnam sit, utrum potentia accidentalis, an vero substantia 163. Subjectum cognitionum immaterialium est anime sola substantia 165; materialium vero seu organiceum est totum compositum 165.

Substantia immaterialis, quae virtute cognoscendi caret, repugnat 324. Substantiam materialem et quidditatem rei sensibilis ac materialis quomodo cognoscat intellectus noster 837. Eam quidem cognoscit intellectus 840, non tamen conceptu stricte proprio, qui sit absolutus, et non connotativus ad proprietates 841 seqq. Substantia utrum prius cognoscatur, quam accidentia corporis, et per quam speciem 844, 855 et 857 seqq. Substantia prout talis non prius cognoscitur, quam accidens; ita tamen cognitio terminatur ad accidentia, ut simul subjectum eorum confuse percipiatur 848. Distinctus vero conceptus substantiae, prout subjecti sustentantis, et accidentis, ut actus insoerentis, discursum postulat 849.

Terminus specificus substantiae posterior est cognitione accidentium 850 seqq. Prima substantiae cognitio distincta habetur per alienas species 855; postea vero admittenda videntur species ejusdem late propriae, nempe discursivae, ac per intellectum possibilem effectae 853 seqq.

Teresis quid, et utrum sit potentia naturalis, an vero habitus 973, ac

cur dicatur habitus naturalis 973, et incorruptibilis 974.

Systemata varia circa idearum originem 976. Systemata experimentalia 976 seqq., idearum innatarum 986 seqq., Antonii Rosminii 962 seqq. rationalismi transcendentalis 1010, Traditionalismi 1018 seqq., Ontologiam 1046, sive generatim spectati 140 seqq., sive secundum varias ejusdem formas 1083 seqq. et 1101 seqq.; ac demum Scholasticorum 1109 seqq.

Tactiles qualitates 658. Sententia reponens rationem formalem tangibilitatis in impenetrabilitate rejicitur 661.

Tactus quid 653, et an sit unus specie atoma 660 et 669, 628, 632; ejus perfectio relate ad alios sensus externos 633, 635, necessitas 653 et organum 654, quod triplex assignatur a Physiologis 656, 669, et objectum 658. Quo sensu dicatur fundamentalis caeterorum sensuum 653. Tactus potest percipere objecta etiam mediate 660. Utrum tactus sentiat qualitates sensibiles in ipso corpore sentientis receptas, an vero solas in corpore tactu percepto existentes 664; et utrum percipiat solum *excellencias* qualitatum 667. Ad dentur species sensibiles in tactu 667.

Tempus quo pacto apprehendi possit memoria sensitiva 752.

Tenacitas, dos memoriae, undenam pendet 756.

Terminus cognitione productus vocatur *verbum* vel *species expressa*, vel *idolum* in sensu interno 236. Utrum detur aliqui terminus hujusmodi in omni prorsus cognitione etiam sensitiva, multum controversatur 233 seqq.; dicendum tamen est in omni cognitione creata intellectuali, saltem si visionem beatificam excipias, produci terminum aliquem

internum 241 seqq.; immo et in omni sensatione 254 seqq., quamvis non dicatur verbum 254. Etiam in actu volitionis producitur similis quidam terminus ex doctrina S. Thomæ 249.

Thomas (S.) ab ontologismi calumnia purgatus 1076 seqq. Ejus sententia circa existentiam verbi vel speciei expressæ in omni cognitione 237 seqq.

Traditio et Traditionalismus. Traditio utrum ad inchoandas cognitiones nostras necessaria sit 1023 seqq. Traditionalismus 1018 secundum varios ejus gradus et formas descriptus 1019 seqq., et refutatus 1023 seqq., 1041 seqq.

Translucida vel diaphana objecta 793.

Universalia cur dixerit S. Thomæ, quatenus sunt in intellectu, esse singularia et accidentia, objective autem considerata esse substantias vel accidentia 104. Universale directe 877 seqq. ac primo ab intellectu nostro percipitur 890 et 892 seqq. Utrum post primam intellectionem objectum exhibentem ut ens reliqua prædicata cognosci debeant secundum ordinem universalitatis 894.

Valor objectivus utrum insit cognitionibus nostris 220 seqq. Valor objectivus cognitionum nostrarum indemonstrabilis est 224, nec eget demonstratione 225. Systema negativum valorem objectivum cognitionibus nostris interna contradictione laborat 226, et ad absurda consecutaria adducit 227.

Vegetativæ operationes utrum cessent in raptu 107, et quo pacto se habeant in somno 1121.

Verbum est terminus productus 236. Utrum detur in omni cognitione 233 seqq.; datur in omni intellectione creata, saltem si visionem beatificam excipias, de qua Theologorum est

agere 241 seqq., nec solum in simplici apprehensione, sed etiam in judicio 244, tamen in ratiocinio non datur verbum distinctum a verbo judiciorum quibus constat 955. Verbi nomen cur non tribuatur termino cognitione sensitiva producta 254. Verbum quid 257, 258: non est id quod primo et proxime producitur a nobis in cognitione directa 267, nec medium in quo 268 seqq., sed medium quo alia cognoscuntur 273; non ideo tamen confunditur cum specie impressa, quæ est et ipsa medium quo 273. Quedam discrimina inter verbum divinum et humanum 279. An verbum distinguatur ab ipsa formali intellectione 281 seqq.

Verum est objectum adæquatum vel terminativum intellectus nostri 793 seqq.

Vigiliæ et somni definitio 1135.

Virtus formaliter cognoscitiva utrum sit pure passiva, an vero activa 384 seqq. Quamvis virtus ejusmodi et actionem et passionem importet in actu cognitionis, simpliciter tamen passiva dicenda est 393 seqq.

Visio directa et immediata Dei in hac vita quam ontologi comminiscuntur multis capitibus repugnat 1054 seqq. 1061 seqq. Visiones præternaturales temere atque impie a quibusdam Physiologis comparantur hallucinationibus 1170, 1175. Visio præternaturalis potest esse triplex, intellectualis, imaginaria et corporalis 1171 et certum est posse dari divinitus visiones præternaturales triplicis istius generis 1171 seqq.; quotuplici modo corporales visiones dari queant 1172. Nec vero solum possibiles sunt visiones hujusmodi divinæ sed necessario veraces sunt, quibus proinde valor objectivus inesse debet 1173, 1174.

Visus quid 686; organum ejus breviter descriptum 686 seqq. Cur objecta visu

non cernantur inversa 690. Objectum visus est lux cum coloribus 692. Vide has voces. Specierum necessitas in visu 707, et utrum visuales species sint aliquid distinctum ab ipso lumine 708. Visus quo pacto percipiat sensibilia communia, magnitudinem, distantiam 710, multitudinem, motum, figuram 711. Visus et tactus auditu utiliores sunt ad acquirendam scientiam via inventionis 636; visus vero excellit supra tactum, quamvis indirecte et extrinsecè ab hoc superari queat 636. Visus in ordine ad scientias adipiscendas cæteris sensi-

bis per se ac simpliciter præstat 637. **Vocabulum** quid 685.

Volitio habet terminum productum similem verbo, quod intelligendo producit 249.

Voluntas vel appetitus rationalis admittendus in homine 109: est spiritualis vel immaterialis 118, et libera, movetque appetitum sensitivum, in quem etiam dominatur 119. Judicium non est actus voluntatis, sed intellectus 922 seqq.

Voluptas et dolor. Vide vocem *Dolor*. **Vox** quid 684, et cur soni quorundam instrumentorum dicantur voces 685.

A. M. D. G.

Pag.	Lin.	ERRATA GRAVIORA	CORRIGE.
38	33	non	nam
72	5	probat	prolati
140	1. ^o ladillo	excitetur	excitetur
154	33	instuitimus	instituiimus
173	13	in	ni
189	18	dicimur	dicimus
193	14	effectus	effectus
199	16	existentiam	existentium
218	28	continenter	continentur
221	10	nostram	nostrarum
310	20	angulo	angelo
348	29	auderi	audiri
370	19	neg. pariter	neg. paritat.
424	5	contendurit	contendunt
448	24	alicienda	elicienda
479	9	afficeret	efficeret
486	5	is	lis
489	26	ineroris	inferioris
516	19	objecti	objectio
555	31	vibrationem	Vibrationum
607	10	externum	internum
616	32	agent	egent
665	1. ^o ladillo	corpore tactu in	in corpore tactu
701	5	afferanter	afferantur
846	19	usu	non
857	22	devet	deve-
870	15	oblatio	oblato
878	26	se	re
931	1	ergo	ego
958	21	re	se
974	16	cogitationum	cognitionum
1013	20	posito, cætera tollantur	posito, cætera ponantur
1109	1. ^o ladillo 4	origini	origine
1168	(2) 9	saisantes	saisissantes

CAPILLA ALFONSINA
U. A. N. L.

Esta publicación deberá ser devuelta
antes de la última fecha abajo indi-
cada.

B103
I5

v. 5

46169

AUTOR
Institutiones philosophicae...
TITULO

